

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра спеціальної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА

Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності

Виконала студентка другого
(магістерського) рівня освіти
групи СОМ(л)-2
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Павлуненко Маргарита Володимирівна
Керівник: Бессараб А. О.
Рецензент: Бохонкова Ю. О.
Нормоконтроль _____ Анастасія Штепенко

Запоріжжя
2023 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 105 с., 2 табл., 106 джерел.

Об'єкт дослідження – процес підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.

Мета дослідження – полягає у теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов та моделі формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.

Методологічними підходами формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності було визначено: особистісно-орієнтований, компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний і системний. Розкриття сучасного стану розв'язання проблеми формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності відбувалося із використанням аналітико-пошукового, термінологічного та проблемного методів дослідження. Завдяки емпіричним методам було здійснено аналіз сучасного стану формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності в освітньому процесі закладу вищої освіти.

**ФОРМУВАННЯ, ГОТОВНІСТЬ, МАЙБУТНІ ВЧИТЕЛІ-ЛОГОПЕДИ,
ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ.**

ВСТУП

Актуальність теми. Одним із головних завдань інтеграції вітчизняної системи освіти в європейське освітньо-наукове співтовариство є забезпечення рівного доступу кожної дитини, незважаючи на її соціальне походження, навчальні здібності і місце проживання, до якісного навчання шляхом впровадження інклюзивної моделі підготовки. Саме тому в закладах дошкільної та загальної середньої освіти організовані групи/класи з інклюзивною формою навчання, передбачена корекційно-розвиткова робота, важливою складовою якої є розвиток мовлення. Це потребує підготовки вчителів, зокрема, вчителів-логопедів, дефектологів, здатних до побудови такої системи, що задовольнить потреби кожного вихованця та учня, надасть можливість дітям оволодіти мовленнєвими навичками. Одним з основних пріоритетів розвитку сучасної освіти є забезпечення рівних прав на освіту для всіх здобувачів освіти, у тому числі здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Державницький підхід в Україні до надання освітніх послуг здобувачам освіти з особливими освітніми потребами спрямовує до розширення інклюзивної освіти.

В Україні шириться реформа інклюзивної освіти, відповідно до якої учні з різними можливостями мають рівні права. На сучасному етапі реформування шкільної освіти Концепція розвитку інклюзивної освіти – важливий документ, що визначає державну політику у сфері освіти і обґрунтовує необхідність інклюзивного навчання. Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахуванні багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників.

Актуальність вирішення окреслених завдань відображено у нормативних документах, таких як: Декларація ООН про права людини, Конвенція про права

дитини, Конвенція ООН про права інвалідів, Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту»; Концепція розвитку інклюзивного навчання, Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, Положення про інклюзивно-ресурсний центр, Положення про доступність дітей з особливими потребами до опорних навчальних закладів, Положення про логопедичні пункти системи освіти, Положення про спеціальну школу та навчально-реабілітаційний центр, «Положення про доступність дітей з особливими потребами до опорних навчальних закладів» наголошується на необхідності забезпеченні права на освіту дітей з особливими освітніми потребами, створенні рівних можливостей в отриманні корекційно-розвиткової допомоги, на державному рівні розроблено нормативну основу для реалізації та поширення інклюзивного навчання.

Реалією сьогодення є збільшення кількості дітей з вадами мовлення різної етіології (як наслідок перенесених захворювань, результат травмуючих емоційно-психологічних впливів, негативного впливу певного соціально-педагогічного середовища тощо), котрі потребують своєчасної кваліфікованої логопедичної допомоги. «Надання їм своєчасної кваліфікованої логопедичної допомоги – найважливіше освітнє завдання. Ефективність такої допомоги багато в чому залежить від професійної підготовки учителів-логопедів, тому підвищуються вимоги як до якості підготовки, так і до особистості учителя-логопеда».

Якість освітнього процесу значною мірою визначається тим, наскільки враховуються та реалізуються потенційні можливості навчання й розвитку кожного здобувача освіти, його індивідуальні особливості. Якими б не були фізичні чи психічні обмеження у здобувача освіти завжди є резерви для розвитку, використання яких може суттєво покращити якість його життя. Ефективність такої допомоги багато в чому залежить від професійної підготовки вчителів-логопедів, тому підвищуються вимоги як до якості підготовки таких фахівців, так і до особистості вчителя-логопеда.

На сучасному етапі розвитку логопедичної допомоги в Україні створюються інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ), в яких фахівці-логопеди покликані надавати психолого-медично-педагогічні консультації і проводити комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини задля визначення особливих освітніх потреб таких осіб [80].

Діяльність вчителя-логопеда передбачає корекцію і подолання в учнів порушень мовлення, водночас сучасний вчитель-логопед працює з різними нозологічними групами дітей, зокрема і з дітьми з комбінованими порушеннями. Означене вимагає від закладів вищої освіти забезпечити якісну підготовку фахівців в галузі спеціальної освіти та формувати у них компетентності зорієнтовуючись на практичну діяльність, готувати логопеда-практика, який може вільно орієнтуватися у суміжних галузях науки, виявляє інтерес до дослідницької діяльності, комунікабельного, який володіє та вміє застосовувати у практичній діяльності інноваційні логопедичні технології.

Ціла низка документів, прийнятих українським урядом (Закон України «Про вищу освіту», «Класифікатор професій України» ДК 003:2010, «Концепція розвитку інклюзивного навчання», «Про доступність дітей з особливими потребами до опорних навчальних закладів», «Положення про інклюзивно-ресурсний центр», Положення «Про логопедичні пункти системи освіти», «Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», «Типове положення про філію закладу освіти») підкреслюють необхідність формування висококваліфікованого вчителя-логопеда.

В сучасній науці проблему формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності досліджували в різних аспектах, а саме: питання оновлення системи підготовки фахівців у закладах вищої освіти (Л. Безкорвайна, О. Глузман, В. Гриньова, О. Гура, Р. Клопов, В. Кремень, Л. Макарова, О. Матвієнко, Н. Ничкало, С. Сисоєва, Л. Сущенко та ін.; теоретико-методологічні засади формування професійної компетентності фахівців (В. Андрущенко, О. Варецька, Н. Гузій, О. Дубасенюк, І. Зязюн,

Н. Протасова, В. Семиченко та ін.); вирішення питань професійної підготовки фахівців для спеціальних закладів освіти (Т. Берник, В. Бондар, В. Золотоверх, О. Мамічева, С. Миронова, Н. Пахомова, Л. О. Прядко, Х. Сайко, В. Синьов, Н. Сінопальнікова, В. Тарасун, Д. Шульженко та ін.); питання професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів (О. Мартинчук, Ю. Пінчук, О. Потапенко, Н. Савінова, Л. Федорович, Л. Черніченко, О. Шевченко, М. Шеремет та ін.).

Надзвичайно важливою є проблема підготовки висококваліфікованого, конкурентоспроможних на ринку праці вчителя-логопеда, підготовленого до професійної діяльності, здатного до постійного професійного самовдосконалення, соціальної та професійної мобільності.

Актуальність проблеми, її теоретична та практична значущість зумовили вибір теми: «Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності».

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов та моделі формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.

Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

1. визначити понятійно-термінологічний апарат проблеми дослідження й основні методологічні підходи до її розв'язання на теоретичному та практичному рівнях;
2. з'ясувати сутність, зміст, структуру та рівні готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності;
3. теоретично обґрунтувати сукупність педагогічних умов, що забезпечують ефективне формування готовності учителів-логопедів до професійної діяльності;
4. розробити модель формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності;
5. підготувати методичні розробки щодо формування готовності

майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності.

Об'єкт дослідження – процес підготовки майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності.

Методи дослідження.

Методологічними підходами формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності було визначено: особистісно-орієнтований, компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний і системний. Розкриття сучасного стану розв'язання проблеми формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності відбувалося із використанням аналітико-пошукового, термінологічного та проблемного методів дослідження. Завдяки емпіричним методам було здійснено аналіз сучасного стану формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Практична значущість одержаних результатів полягає в тому, що результати дослідження можуть слугувати підґрунтям для подальшого формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності в освітньому процесі закладу вищої освіти, що сприятиме якісній підготовці майбутніх фахівців.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та загальних висновків, списку використаних джерел, що налічує 106 найменувань. Загальний обсяг роботи складає 105 сторінок, із них 78 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено виявлення, теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності. Реалізовані мета і завдання надають змогу зробити наступні висновки.

На основі аналізу нормативно-законодавчих документів та наукових досліджень обґрунтовано теоретичні основи підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності, розкрито важливе значення роботи цих фахівців для створення інклюзивної моделі освіти в навчальних закладах України.

З'ясовано, що важливою характеристикою педагогічного професіоналізму є готовність майбутнього учителів-логопедів до професійної діяльності. Визначено понятійно-термінологічний апарат проблеми дослідження.

Під готовністю майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності розуміємо психофізіологічний стан майбутнього учителя-логопеда, який володіє теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками, системою мотиваційних установок щодо ефективного здійснення логопедичної діяльності, діагностики, корекційно-превентивного навчання та особистісного розвитку дітей з вадами мовлення.

У структурі готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності як складного особистісного утворення, виокремлено такі функціонально пов'язані між собою компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, емоційно-вольовий, особистісний.

Схарактеризовано компоненти, критерій та показники готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності, а також виділено рівні сформованості готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності: репродуктивний, продуктивний та творчий.

Розкрито основні методологічні підходи (особистісно-орієнтований,

компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний та системний) у системі фахової підготовки випускника-професіонала, впевненого у своїх силах, здатного до критичного мислення, інновацій та самоосвіти, до постановки та успішного розв'язання проблем.

Теоретично обґрунтовано сукупність педагогічних умов, що забезпечують ефективне формування готовності вчителів-логопедів до професійної діяльності, таких як: забезпечення стійкої позитивної мотивації студентів на майбутню професійну діяльність; оновлення змісту педагогічної підготовки майбутніх учителів-логопедів у системі університетської освіти; використання у системі університетської освіти інноваційних технологій і залучення студентів до активної пізнавальної діяльності; створення емоційно сприятливого освітнього середовища.

Розроблено модель формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності, що охоплює основні структурні компоненти (цільовий, змістовий, технологічний, моніторингово-оцінний, результативний), які в тісній єдності та взаємозумовленості спрямовані на підвищення ефективності формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності й реалізується на основі адаптації і професійного розвитку кожного студента в межах особистісно-орієнтованого, компетентнісного, акмеологічного, аксіологічного і системного підходів.

Вивчено стан проблеми формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності у Криворізькому державному педагогічному університеті та підготовлено методичні розробки щодо формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.

Проведене дослідження не претендує на остаточне розв'язання досліджуваної проблеми. Подальшого науково дослідження потребує вивчення можливостей інформаційно-комунікаційних технологій навчання у професійному становленні майбутніх фахівців, підготовки їх до успішної професійної діяльності.